

Pavel Flerè:

Vladni načrt o reformi učiteljišč in naše stališče napram njemu.

V svoji zadnji številki je „Učit. Tov.“ v uvodniku opozoril slovensko učiteljsko na vladni načrt reforme „zakona o izobrazbi učitelstva in učenem usposabljanju za splošne ljudske in meščanske šole“, opozoril na naše principialno stališče do tega zakonskega načrta ter razglasil, da pride vladni načrt do podrobne naše obravnave v delegaciji „Zaveze“. Da spozna učiteljsko ta načrt, sem ga priredil, v kolikor se tiče javnega šolstva, poizkusil formulirati naše načelno stališče ter naše izpreminjevalne predloge z namenom, da otvorimo stvarno specialno debato o zadevi že preden se pogovorimo in sklepamo o njej v „Zavezini“ delegaciji, v kar so pozvana po omenjenem uvodniku tudi okrajna učiteljska društva in deželne učiteljske zveze. Pripominjam, da sem se pri izpreminjevalnih predlogih opiral zlasti na „predlog poslanca A. M. Kemetterja in tovarišev, zadevajoč izdajo zakona o izobrazbi in nadaljni izobrazbi učiteljev (učiteljc) na splošnih ljudskih in meščanskih šolah“ (739. pril. stenografskim zapisnikom poslan. zbornice, XXII. sežija 1917) in na izpreminjevalne predloge k temu vladnemu načrtu, kakor jih je dal na razpolago poslanec „Reichsverein österreichischer Lehrerbildner.“

In zdaj prehajam k našemu načelnemu stališču napram vsakemu delnemu reformnemu načrtu našega šolstva in napram označenemu vladnemu posebu:

1. Z ozirom na to, da vztrajamo na zahtevi le po celotni preustrojitvi vsega našega šolstva v enotno narodno šolstvo, moramo sploh odklanjati vsak delni načrt. Zato smatramo tudi izvršitev delnega vladnega in vsakega drugega načrta, ki govori samo o spremembi učiteljišč in nadaljni učiteljski izobrazbi, le za prehodno reformo ter se tudi s tem načrtom pečamo le s tega vidika.

2. Zahtevamo, da se s §§ 26—47 drž. šol. zak. z dne 14. maja 1869 in drž. šol. novele z dne 2. maja 1883, katerih spremembo priporoča omenjeni vladni načrt, obravnava in z zakonito določitvijo spremene tudi vsi §§ 48—58 istega drž. zak. (pravne razmere učiteljskega), predvsem pa da se uredi § 55 (plače učiteljske). Če hoče namreč država s spremembo prvooimenjenih §§ nalagati učiteljsko in učiteljskemu naraščajočo dolžnost, je učiteljsko in učiteljski naraščaj nujno opravičen zahtevati, da se zakonito določi in izvede tudi njegove pravice.

3. Zahteve, ki jih ima slovensko učiteljsko do načrta samega, temelje na naslednjih načelih:

a) Zahtevamo, da se vladni načrt, tudi le kot prehodna reforma, postavi na odločno narodno stališče, dajoč vsakemu narodu svojih pravic glede šolstva.

b) Učiteljske mora biti kot izhališče vse narodne izobrazbe poglobljeno in razširjeno kot šestletna „narodna srednja šola“ istovredna z višjimi razredi ostalih srednjih šol.

c) Učiteljska izobrazba je znanstvena in strokovna; usposobljenost za učiteljski stan pa nudi bolj poglobitev učne snovi, kakor pa izpiti, ki ostajajo navzlic svojem nazivanju, da so „praktičnometodični“, le formalni. Izpiti so potrebni le v dvomljivih slučajih.

d) Ljudskošolskemu učiteljskemu se mora v svrhu njegove nadaljne izobrazbe dovoliti pristop na vseučilišče, kamor se preloži tudi izobraževanje meščanskošolskega učiteljskega.

e) Enotno učiteljsko na učiteljskih, utemljeno po enotni predizobrazbi na vseučilišču in po istovrednem delu pri izobrazbi učiteljskih, je prvi pogoj za zdravo reformo učiteljske.

4. Izpreminjevalne predloge k vladnemu zakonskemu načrtu o preustrojitvi „zakona o izobrazbi učitelstva in učenem usposabljanju za splošne ljudske in meščanske šole“ navajamo v naslednjem:

A. Vladni načrt.

1. Učiteljska

§ 1. Izobraževališča za učitelje in učiteljice imajo namen, da izobrazijo stanovskozveste, z ljubeznijo do mladine navdane učiteljske osebnosti, ki so sposobne in voljne, da izpolnjujejo ljudski šoli postavno določene naloge.

A. Državna učiteljska.

§ 2. Izobrazba učnih moči se vrši po spolu gojencev ločeno v izobraževališčih za učitelje in v onih za učiteljice.

Od države vzdrževani zavodi so dostopni vsem, ki hočejo vstopiti vanje, brez ozira na njih veroizpovedanje.

§ 3. Pouk se vrši v najmanj pet letnikih. To mero presegajoče razširjenje te izobraževalne dobe je pridržano naredbenemu potu. Razentega se združijo lahko, kjer je potrebno, z učiteljski posebni pripravljalni razredi.

Število gojencev v enem letniku praviloma ne sme presegati 35; s posebnim dovoljenjem deželne šolske oblasti se izjemoma in začasno lahko zviša na 40.

§ 4. O sprejemu na učiteljske določa učno osobje.

Splošni predpogoji za vstop so navedena neomadeževanost, duševna sposobnost in telesna čvrstost.

Za sprejem v I. letnik se pri petletni učni dobi zahteva začetkom šolskega leta dovršeno 15. leto in splošno učenemu smotru meščanske šole odgovarjajoča predizobrazba. Na zavodih z več kot petletno učno dobo zadostuje za sprejem v I. letnik dovršeno 14. leto. Iz ozira vrednih vzrokov dovoli deželnošolska oblast lahko izpregled starosti od največ šest mesecev. Večji starostni izpregledi niso dovoljeni.

Duševna zmožnost se določa s stroгим sprejemnim izpitom, in kjer je to primerno in možno, s karakteristiko sprejetega, ki jo predloži učno osobje one šole, ki jo je nazadnje obiskoval. Razentega se mora vstopajoči podvreči izpitu iz poslušnosti.

Telesna čvrstost se dokaže z uradno-zdravniškim izpričevalom; razentega mora zdravnik, ki nadzoruje zdravstveno stanje gojencev, vsakega nanovo vstopivšega pred sprejemom preiskati, ali je specialno sposoben za učiteljski poklic.

Sprejem v višje letnike se s predpogojem odgovarjajoče starosti in drugih splošnih predpogojev lahko izvrši le na podlagi strogega sprejemnega izpita. Takim gojencem se pri drugače posebnih

B. Izpreminjevalni predlogi.

1. Učiteljska

§ 1. (Neizpremenjen).

A. Državna učiteljska.

§ 2. Učiteljska, ločena po spolih v izobraževališča za učitelje in v ona za učiteljice, tvorijo pedagoško-strokovno skupino višjih razredov enotne srednje šole.

(Neizpremenjeno).

§ 3. Učiteljsko je določenih toliko letnikov, kolikor jih imajo višji razredi ostalih skupin (literarnost, realna skupina srednje šole. Dokler srednje šolstvo ni urejeno po tem načelu, ima vsako učiteljsko najmanj šest letnikov.

Število gojencev v vsakem letniku ne sme presegati 35. (Ostalo odpade).

§ 4. Prestop iz enotne nižje srednje šole (realne gimnazije na učiteljske) je mogoče le po dovršitvi prve. Odločujoče so učenceve duševne in telesne zmožnosti in njegovo nagajenost.

Dokler ne obstoja omenjena enotna srednja šola, veljajo za vstop na učiteljske naslednje določbe:

Za sprejem v I. letnik učiteljske je potrebno dovršeno 14. leto, po šolskem zdravniku dokazana telesna zmožnost, duševna predizobrazba v obsegu učne snovi meščanske ali nižje srednje šole, glasbeni posluh in navedena neomadeževanost.

Duševne zmožnosti se določijo s povojnim šolskim izpričevalom zadnjega polleta ali s stroгим sprejemnim izpitom iz učnega jezika in računstva, z izpitom iz poslušnosti in z uradno karakteristiko, ki jo sestavi učiteljsko one šole, ki jo je obiskoval učenec. V posebno oziravrednih slučajih deželnošolska oblast lahko dovoli oprostitev pouka v glasbi.

Za sprejem v višji letnik učiteljske je poleg splošnih sprejemnih pogojev potreben izpit, ki obsega vso učno snov prejšnjega letnika. Učenci višjih razredov srednjih šol z »dobrimi« izpričevali polagajo le izpit iz vzgojeslovne učne snovi. Neposredni sprejem v zadnja dva letnika ni dopusten.

Natančnejše odredbe o sprejemu in sprejemnih izpiti izda ministrstvo za bogočastje in uk.

nadarjenosti lahko dovoli oprostitev v instrumentalni glasbi, če so v drugem dovršili sprejemni izpit z zelo dobrim uspehom. Neposredni sprejem v najvišji letnik ni dopusten.

Natančnejše določbe o sprejemu se odrede naredbenim potu.

§ 5. Sprejem in pouk na učiteljskih je brezplačen.

Rečni, nadarjeni gojenci dobe lahko s prevzetjem obveznosti, da se najmanj šest let posvete poučevanju na javnih šolah, ustanove iz državnih sredstev.

§ 6. Pouk, ki ga dobivajo gojenci na učiteljskih, obsega naslednje obvezne predmete:

Verouk;
vzgojeslovje in ukoslovje z njunimi pomožnimi predmeti (s praktičnimi vajami);
specialna metodika in šolskopraktične vaje;
učni jezik;
kak drug živi jezik;
zemljepis;
zgodovina in avstrijsko ustavoznanstvo s posebnim ozirom na narodnogospodarski in socialni razvoj;

matematika in geometrijsko risanje;
prirodopis s prirodznanskimi vajami;
prirodoslovje s prirodznanskimi vajami;
pouk o človeškem telesu in zdravoslovje;
poljedelstvo;
lepopis;
prostorno risanje;
glasba, in sicer petje in en instrument;
telovadba in druge telesne vaje.

Tem se pridruži na moških učiteljskih rokotvorni pouk, na ženskih učiteljskih pouk v ženskih ročnih delih, v kuharstvu in gospodinjstvu ter pouk o otroških vrtcih.

Učni načrti se predpišejo z odredbo, pri čemer se navedejo lahko tudi drugi učni predmeti kakor zgoraj navedeni.

§ 7. Pri razdelitvi učnih predmetov na učiteljskih mora veljati načelo, da je v zadnjih dveh letnikih pedagoška in metodiško-praktična izobrazba v ospredju, poleg pa se nadaljuje znanstveno-pripravljajoča izobrazba.

Učna snov odgovarja — razven v tujih jezikih — splošno učni snovi višje srednje šole s posebnim ozirom na naloge vzgoje in narodne izobrazbe.

§ 8. Jezikovno uredbo učiteljskih določi, v kolikor ne odreja ta zakon ali deželni zakon drugače, na predlog deželne šolske oblasti minister za bogočastje in uk. Pri tem naj se ozira kolikor mogoče na to, da se nudi gojencem tudi prilika za priučenje drugega deželne ali katerega drugega v Avstriji navadnega jezika.

§ 9. Za praktično izobrazbo gojencev je z vsakim učiteljskim organično združena ljudska šola kot vadnica, na kateri se nudi učiteljskim prilika, da prisostvujejo pouku in se praktično vadijo v poučevanju.

Vadnica obsega vse letne stopnje. Število razredov določa naučni minister. V posamezne razrede praviloma ne sme biti sprejetih več kot 40 učencev (učenek).

Kjer je vsled razmer želeži, se v vadnico prevzamejo učenci iz javne ljudske šole, ne oziraje se na pravice, ki jih glede šolskega obiska jamči staršem otrok državni ljudskošolski zakon. Odredi se tudi lahko, da prisostvujejo gojenci pouku na javnih ljudskih šolah ter tu učnopoizkusno nastopajo.

Za navajanje in vajo v poljedelskih delih se pripravi pri vsakem moškem učiteljskem za obdelavo pripraven kos sveta v zadostnem obsegu; ženskim učiteljskim naj se priklopi otroški vrtec in tudi poizkusni zelenjadni in cvetlični vrt ter šolska kuhinja.

§ 10. Na vseh učiteljskih, kjer se nudi prilika, naj se seznanijo gojenci z metodo v poučevanju slepcev, gluhomih, jecljajočih ali drugače abnormalnih otrok, kakor tudi z uredbo otroškega vrta, z napravami mladinskega skrbstva in z vzgojevališči za navedeno zanemarene otroke.

§ 11. Po dovršitvi zadnjega letnika se morajo gojenci podvreči strogemu izpitu pod predsedstvom odposlanca deželnošolske oblasti ter prejmejo, ako odgovarjajo predpisanim zahtevam, zrelostno izpričevalo.

Zrelostni izpit se ponavlja lahko samo dvakrat.

Z odredbo se določi, v kolikor si osebe, ki se niso izobrazile niti na državnem, niti na zasebnem učiteljskem s pravico javnosti, z dosego potrebne starosti lahko pridobe zrelostno izpričevalo.

§ 3. (Neizpremenjeno).

Rečni, nadarjeni gojenci dobe zadostne ustanove iz državnih sredstev. (Ostalo odpade).

§ 6. Pouk, ki ga dobivajo gojenci na učiteljskih, obsega naslednje obvezne predmete:

Verouk;
splošno vzgojeslovje z njegovimi pomožnimi predmeti (psihologija s posebnim ozirom na mladinoslovje, logika, etika in estetika); praktične vaje;

zgodovina vzgojeslovja; splošna metodika posameznih predmetov in posameznih učnih stopenj ter šolskopraktične vaje;

narodno gospodarstvo in sociologija;
učni jezik;

kak drug živi jezik, ki pa ni istoveten z »drugim deželnim jezikom«;

zemljepis z upoštevanjem geologije;
zgodovina in avstrijsko ustavoznanstvo;

matematika in geometrijsko risanje;
prirodopis s prirodznanskimi vajami;

prirodoslovje s prirodznanskimi vajami;
pouk o človeškem telesu in zdravoslovje;

poljedelstvo; teoretično in praktično na posebnih poizkusnih zemljiščih;

lepopis;
prostorno risanje;

stenografija;
glasba, in sicer petje in en instrument;

telovadba in druge telesne vaje;

Tem se pridruži (neizpremenjeno do...) o otroških vrtcih.

Učne načrte z navodili izdelajo šolske oblasti s sodelovanjem strokovnjakov ter jih prikuje potrebam posameznih narodov.

§ 7. (Neizpremenjen).

(Črta se beseda »splošno«, drugače neizpremenjeno).

Dostavek: Učne knjige, ki so dopustne za višje srednje šole, naj se rabijo tudi na učiteljskih.

§ 8. Učni jezik na učiteljskih je jezik naroda, za katerega se gojenci na učiteljskih izobrazujejo. Jezikovna uprava se vrši v učenem jeziku. Pri vsakem učiteljskem naj se nudi poleg obveznega tujega jezika tudi prilika za prosto učenje tujih jezikov.

§ 9. (...organično združena ljudska in meščanska šola kot vadnica...).

(...kot 30 učencev (učenek)).

Da spoznajo gojenci ustroj šol po deželi, se praktično vezbajo tudi na nižjeorganizovanih, v to določenih javnih ljudskih šolah v okolici.

(Neizpremenjeno).

Dostavek: Za gojitev telesnih vaj je združeno z vsakim učiteljskim telovadišče in igrišče.

§ 10. (se črta »kjer se nudi prilika«). Dostavek: Kjer se nudi prilika, podajo gojencem za v to poklicani strokovnjaki vpogled v bistro in vzgojo slepcev, gluhomih, slaboumnih in jecljajočih otrok in vpogled v vse naprave socialnega skrbstva.

§ 11. Ko je gojenec z dobrim uspehom dovršil zadnji letnik učiteljske, dobi zrelostno izpričevalo. V dvomljivih slučajih lahko sklene učiteljska konferenca, da se mora gojenec podvreči posebnemu izpitu pod...

(Neizpremenjeno).

Takemu izpitu se morajo podvreči tudi osebe, ki... (potrebne starosti, da se določi, ali so za poučevanje na splošnih ljudskih šolah splošno in strokovno zadosti izobrazene. Osebam, ki imajo zrelostno izpričevalo srednjih šol, je treba polagati izpit le iz predmetov, iz katerih še niso izprašane.

Dostavek: Zrelostni izpit je pismen, ustnen in praktičen. Ustni izpit obsega vse učne predmete.

§ 12. Za izobrazbo strokovnih učiteljev meščanskih šol se ustanove v zvezi z učiteljiščni stalni tečaji.

Sprejem v te tečaje in pouk na njih je brezplačen.

V meščanskošolske tečaje se sprejemajo le učne osebe, ki so usposobljene za pouk na ljudskih šolah, so se v svoji službeni uporabi zlasti izkazale in imajo zmožnost za višjo strokovno izobrazbo; ali odgovarjajo temu zadnjemu pogoju, se po zahtevi odloči lahko s posebnim sprejemnim izpitom.

Natančnejše določbe o ustanovitvi in uredbi meščanskošolskih tečajev in o sprejemu vanje se izvrše s posebnimi odredbami, pri čemer je gledati zlasti na to, da se da udeležencem prilika prisostvovati pouku na meščanski šoli in se praktično vežbati v njem.

Učnim osebam na javnih ljudskih šolah, ki so sprejete v meščanskošolski tečaj, mora deželnošolska oblast za dobo obiskovanja tečaja dovoliti dopust.

§ 13. Za izobrazbo učiteljev za podeželske nadaljevalne šole, potem za različna učilišča in vzgojevališča posebne smeri (šole za slepce in gluho-nemnice, zavodi za slaboumne ali drugače abnormalne otroke i. dr.) se ustanove posebni tečaji, h katerih obisku se pripuste učne moči z usposobljenostnim izpričevalom za splošne ljudske šole.

Izjemoma se lahko spregleda dokazilo z usposobljenostnim izpričevalom, če se dokaže drugačna zadostna predizobrazba in daljša resnična uporaba v praktičnem delovanju na zavodih take vrste.

Ustanovitev in ureditev takih zavodov se uredi naredbenim potom.

Za slučaj ustanovitve lastnih zavodov v svrhu izobrazbe učiteljev na šolah za slaboumne in drugače abnormalne otroke bodo ti zavodi enako obdržavani kakor učiteljišča.

§ 14. Za izobrazbo otroških vrtnaric in učiteljic za ženska ročna dela v zvezi s kuharskim in gospodinjiskim poukom obstoje, v kolikor se ne doseže ta izobrazba na ženskih učiteljiščih samih, posebni učni tečaji, katerih ustanovitev in ureditev se določi naredbenim potom.

§ 15. Učno osebo učiteljišča tvorijo ravnatelj, za letnike potrebni glavni učitelji, glasbeni in telovadni učitelji, vadniške učne moči in potrebne pomožne učne moči. Stalno nameščeni veroučitelji so glavni učitelji.

Te učne moči nastavlja po zaslišanju deželnih šolskih oblasti minister za bogočastje in uk.

§ 16. Veroučitelje mora dotična verska višja oblast označiti kot sposobne za poučevanje verouka na srednjih šolah in učiteljiščih.

Za glavne učitelje se nastavijo le take učne osebe z najmanj triletno uporabo v praktični šolski službi, ki ali

imajo polno usposobljenost za srednje šole in se izkažejo z uspešnim obiskom pedagoškega vseučiliškega seminarja, združenega s praktičnimi vajami, ali

so z uspehom napravile izpit za glavne učitelje.

Za pripustitev k izpitu za glavne učitelje je potrebna usposobljenost za meščanske šole in izkaz, da je kandidat po tej usposobljenosti z uspehom obiskoval najmanj štiri semestre kot izredni slušatelj filozofske fakultete predavanja in vaje iz svoje stroke, iz modroslovja in vzgojeslovja in v tem času tudi pedagoški vseučiliški seminar, združen s praktičnimi vajami.

Učne osebe javnih ljudskih in meščanskih šol, ki hočejo dokončati te vseučiliške študije, dobe za njihovo dobo od deželne šolske oblasti dopust. Dovolitev tega dopusta se sklene lahko s pogojem, da v tem času plača odpade ali da mora prevzeti stroške nadomestovanja ta, ki ima dopust.

Natančnejše odredbe o izpitu za glavnega učitelja se določijo naredbenim potom.

§ 17. Za definitivno nameščenje kot glasbeni učitelj se zahteva učna usposobljenost za splošni glasbeni pouk in petje na srednjih šolah in učiteljiščih in za najmanj še eno nadaljno glasbeno stroko na učiteljiščih, za definitivno nastavljenje kot telovadni učitelj učna usposobljenost za telovadni pouk na srednjih šolah in učiteljiščih.

Definitivni glasbeni in telovadni učitelji se uvrste v X. čin. razred. Glede njihovih prejemkov, njihovega prestopa v višji činovni razred in njihovega imenovanja glavnim učiteljem veljajo iste določbe kakor za vadniške učitelje. Lahko pa se v § 16. odst. 2., za nameščenje glavnim učiteljem zahtevana usposobljenost nadomesti pri glasbenih učiteljih z učno usposobljenostjo za vse štiri na učiteljiščih uvedene glasbene stroke, pri telovadnih učiteljih z usposobljenostjo za kako znanstveno stroko poleg one za telovadbo.

Zrelostno izpričevalo daje pravico do nameščenja kot provizorični ljudskošolski učitelj(ica), do obiska pedagoških oddelkov na visoki šoli, akademije upodablajočih umetnosti, glasbenih akademij in modroslovne fakultete na vseučilišču kot redni slušatelj.

§ 12. ... se ustanove na vseučiliščih stalni dveletni pedagoški oddelki kot meščanskošolski tečaji.

(Neizpremenjeno s pridržkom, da se smatra zaznavanje »meščanskošolski tečaj« v gornjem smislu).

Dostavek: ... s pripustitvijo plače in z vsemi pravicami do nje.

§ 13. Za izobrazbo učiteljev različnih drugih učilišč in vzgojevališč posebne smeri (...) se ustanove posebni stalni tečaji na vseučiliščih.

Učna doba na teh tečajih traja dve leti. Za sprejem se zahteva absolviranje učiteljišča.

Uspešno absolviranje takega tečaja upravičuje k nameščenju na zavodih za slepce, gluho-nemce, slaboumne itd.

Učitelji, ki takega specialnega tečaja niso absolvirali, potrebujejo za stalno nameščenje na takih zavodih posebnega izpita pred določeno komisijo, ki pa se more polagati šele po dveletnem delovanju v specialnem pouku.

Sestava te komisije se določi naredbenim potom.

§ 14. Se črta »v kolikor se ... učiteljiščih samih«.

§ 15. Se črtata besedi »za letnike«.

§ 16. a) Za ravnatelje na učiteljiščih se imenuje glavni učitelj učiteljišč. (Neizpremenjeno).

Za nameščenje za glavnega učitelja je potreben izkaz učnega usposobljenja za glavnega učitelja. To dobe:

a) Učitelji, učnouslyposobljeni za splošne ljudske šole, na podlagi strokovnega pouka na vseučiliških pedagoških oddelkih v zvezi s predavanji na filozofski vseučiliški fakulteti v izmeri 6 semestrov;

b) učitelji, učnouslyposobljeni za meščanske šole po gorenjem strokovnem študiju v izmeri 4 semestrov;

c) učitelji, učnouslyposobljeni za srednje šole, s posebnim metod.-praktičnim dopolnilnim izpitom vzgojeslovne snovi vseučiliških pedagoških oddelkov. — Ta izpit se polaga lahko obenem z usposobljenostnim izpitom za srednje šole.

Učne osebe splošnih ljudskih in meščanskih šol, ki obiskujejo v svrhu polaganja usposobljenostnega izpita za učiteljišča vseučiliške pedagoške oddelke in predavanja na visoki šoli, dobe v ta namen od deželne šolske oblasti dopust s pustitvijo plače in z vsemi pravicami do nje.

§ 16. b) Izpraševalne komisije za glavne učitelje obstoje iz vseučiliških profesorjev, višjih šolno-nadzorovalnih organov ter učiteljskih ravnateljev in glavnih učiteljev.

Znanstveni izpraševalni predmeti se združijo v strokovne skupine, kakor so skupine za meščansko- in srednješolski usposobljenostni izpit. Vzgojeslovje in modroslovje, pouk o narodnem gospodarstvu in o sociologiji se voli prosto kot dopolnilni predmet k vsaki strokovni skupini.

Glavni učitelji za vzgojeslovje morajo imeti poleg najmanj šletne, izredne uporabe na splošni ljudski ali meščanski šoli izpit iz vzgojeslovja in modroslovja kot glavnega predmeta, iz pouka o narodnem gospodarstvu in sociologiji pa stranskega.

§ 17. Glavni učitelji za glasbo morajo poleg učne usposobljenosti za splošne ljudske šole in poleg uspešne dovršitve najmanj dveh glasbenih predmetov na glasbeni akademiji položiti pred izpraševalno komisijo za učiteljišča izpit iz vzgojeslovja v obsegu učne snovi vseučiliških pedagoških oddelkov.

Glavni učitelji za risanje morajo poleg (kakor zgoraj) in poleg uspešne dovršitve akademije upodablajočih umetnosti položiti (kakor zgoraj).

Glavni učitelji za telovadbo morajo poleg (kakor zgoraj) in poleg učne usposobljenosti za telovadni pouk na srednjih šolah in učiteljiščih položiti (kakor zgoraj).

§ 18. Za nameščenje kot učitelj na vadnici je potrebna najmanj učna usposobljenost za splošne ljudske šole, petletna, posebno dobra uporaba v praktični ljudskošolski službi in izkaz, da je prosilec obiskoval pedagog.-metodiški tečaj najmanj enoletnega trajanja (§ 48.).

Vadniški učitelji, ki odgovarjajo zahtevam § 16., odst. 2., se nastavijo kot glavni učitelji.

§ 19. Minister za bogočastje in uk podeli lahko glasbenim in vadniškim učiteljem, ki delj časa in posebno dobro služijo, naslov profesorja.

§ 20. Učne moči za ženska ročna dela morajo biti učnouslyposobljene za splošne ljudske šole ter dokazati večletno, popolnoma zadovoljivo uporabo v pouku ženskih ročnih del na ljudskih šolah; razventega morajo biti usposobljene tudi za kuharski in gospodinjiski pouk. V posebnih oziravrednih slučajih se pri združenih drugih predpogojih nastavlja lahko tudi take prošilke, ki so učnouslyposobljene le za pouk v ženskih ročnih delih na splošnih ljudskih in meščanskih šolah.

Z ozirom na svoje pravice in dolžnosti so definitivno nastavljene učiteljice za ženska ročna dela enake vadniškim učiteljicam.

§ 21. Pouk v somatologiji in higieni se poveri sposobnim zdravnikom, ki proti posebnemu plačilu vodijo tudi nadzorovanje nad zdravstvenim stanjem gojencev in vadniških učencev ter nadzorujejo v sanitarnem oziru zavodove prostore.

§ 22. Vadniški učitelji morajo pri praktični izobrazbi gojencev sodelovali v okviru njim predpisanih učnih ur brez posebnega plačila.

§ 23. V svrhu znanstvene in metodiške nadaljne izobrazbe se dovoljujejo učnim osebam učiteljišč ustanove iz državnih sredstev.

B. Zasebna učiteljišča.

§ 24.—30.

II. Usposobljenost za poučevanje na splošnih

§ 31. Zrelostno izpričevalo usposablja za začasno nameščenje na splošnih ljudskih šolah; vendar pa je uporaba učne moči, ki ima le zrelostno izpričevalo, na enorazrednicah le izjemoma in začasno dopustna.

Uvedba teh začasnih učnih moči v šolsko službovanje je naloga predstavljenega šolskega vodje; pristojni okrajni šolski nadzorniki so dolžni, da se prepričajo o primernem izpolnjevanju te naloge ter jo pospešujejo z nalaganjem gotovih učnih nalog.

§ 32. Za stalno nameščenje na splošnih ljudskih šolah se zahteva usposobljenostno izpričevalo; to se dobi po učnouslyposobljenostnem izpitu, h kateremu se pripuščajo učne osebe, ki so po prejemu zrelostnega izpričevala najmanj dve šolski leti zadovoljivo poučevale kot razredniki na javnih ali zasebnih ljudskih šolah s pravico javnosti.

§ 33. Učnouslyposobljenostni izpit za splošne ljudske šole ima značaj metodiško-praktičnega izpita.

Učnouslyposobljenostni izpiti se vrše ob določenih terminih pred komisijo na za to primernih ljudskih šolah.

Komisija obstoji iz pristojnega deželnega šolskega nadzornika ali njegovega namestnika kot predsednika, iz pristojnega okrajnega šolskega nadzornika, iz sposobnega šolskega strokovnjaka (če mogoče iz učnega osebja takega učiteljišča) in šolskega vodje dotične šole. Za izpraševanje kandidatov z ozirom na njihovo usposobljenost v poučevanju verouka so poklicani zastopniki cerkva in verskih družb.

§ 34. Za stalno nameščenje na meščanskih šolah se zahteva usposobljenostno izpričevalo za meščanske šole, ki se pridobi s posebnim izpitom. K temu izpitu se pripuščajo učne osebe, ki so se najmanj v treh letih v praktičnem službovanju na javnih ali zasebnih učiliščih s pravico javnosti posebno obnesle in se izkažejo o uspešnem obiskovanju meščanskošolskega tečaja (§ 12.).

§ 35. Učnouslyposobljenostni izpit za meščanske šole je strokovnoznanstveni izpit s splošnim pedagoškim poudarkom.

Učnouslyposobljenostni izpiti za meščanske šole se vrše ob določenih terminih v kraju meščanskošolskega tečaja.

V izpraševalno komisijo pozove minister za bogočastje in uk za dobo treh let razven učnih moči meščanskošolskih tečajev šolske nadzornike, ravnatelje in profesorje učiteljišč, dalje, če je treba, vseučiliške profesorje in učitelje strokovnih šol. Pri učnih poizkusih se komisija lahko poveča s pritegnitvijo meščanskošolskih učnih moči.

§ 36. Natančnejša določila o poteku učnouslyposobljenostnih izpitov za splošne ljudske in meščanske šole se izdajo naredbenim potom.

Ponavljjanje učnouslyposobljenostnega izpita je praviloma le enkrat dovoljeno. Izjeme lahko dovoli po zaslišanju komisije deželnošolska oblast.

§ 18. Vadniški učitelji so glavni učitelji za šolsko prakso.

Za nameščenje kot definitivni vadniški učitelj se zahteva poleg najmanj petletne, posebno dobre uporabe v praktični ljudsko- in meščanskošolski službi izpit za glavne učitelje iz vzgojeslovja kot glavnega in iz kakega znanstvenega kot stranskega predmeta.

§ 19. (Odpade).

§ 20. Glavne učiteljice za ženska ročna dela morajo ... (ostane do ...) in gospodinjiski pouk ter se izkazati z uspešnim obiskovanjem umetno-obrtnih tečajev o domači žensko-ročni umetnosti in umetno-obrtnem risanju na umetno-obrtnih šolah (Odpade).

§ 20. a) Učiteljske osebe na splošnih ljudskih in meščanskih šolah, učiteljiščih in srednjih šolah dobe v svrhu dovršitve studij za glavno-učiteljski, oziroma dopolnilni izpit od deželne šolske oblasti dopust, če sami plačajo supriranje. Zlasti nadarjeni učitelji dobe za te študije denarne prispevke iz državnih sredstev.

Natančnejše določbe slede naredbenim potom.

§ 20. b) Vsi glavni učitelji na učiteljiščih so v smislu § 58. zak. z dne 28. julija 1917, drž. zak. (stev. 319*) učitelji skupine A in v smislu § 40.

§ 20. c) Na splošnih ljudskih in meščanskih šolah doslužena službena doba se pri imenovanju za glavne učitelje šteje v najvišji izmeri 12 let, ki se v vsakem oziru obravnavajo enako onim, doslužnim v državni službi.

§ 21. (Neizpremenjen).

§ 22. Število učnih ur za vse učne osebe učiteljišč se določi naredbenim potom.

§ 23. (Neizpremenjen).

B. Zasebna učiteljišča.

§ 24.—30.

III. Usposobljenost na splošnih

§ 31. ..., ki ima le zrelostno izpričevalo, na eno- in dvorazrednicah nedopustno.

Te začasne učne moči uvaja v šolsko službovanje najmanj prvo leto šolski vodja na večrazrednicah. To leto velja kot poizkusno leto. V tem naj se da mladim učiteljem prilika, da spoznajo poučevanje na vseh stopnjah, zlasti pa v elementarnem razredu. Pristojni okrajni šolski nadzorniki ... učnih nalog, v kateri namen izda ministrstvo za bogočastje in uk posebna navodila. Dve provizorični leti, pred pravico stalnega nameščenja, sta v vsakem oziru enakovredni z definitivnimi službenimi leti.

§ 32. Za stalno nameščenje na splošnih ljudskih šolah se zahteva usposobljenostno izpričevalo; to se dobi s posestjo zrelostnega izpričevala po najmanj dveletnem, zadovoljivem poučevanju na javnih ljudskih šolah. Za usposobljenostno izpričevalo velja potrdilo pristojnega šolskega vodje in okrajnega šolskega nadzornika o uporabnosti učitelja v poizkusnem in drugem službenem letu. Na predlog okrajnega šolskega nadzornika deželna šolska oblast, ki vidira to potrdilo, v dvomljivih slučajih lahko zahteva polaganje posebnega usposobljenostnega izpita.

§ 33. Natančnejše odredbe o tem morebitnem izpitu izda ministrstvo za bogočastje in uk. (Drugo odpade).

(Ostane) z dostavkom: ..., ki jih potrdi minister za bogočastje in uk (§ 42.). Ta izpit se polaga pred nastavljenjem za šolskega vodjo ter se prejme o njem posebno izpričevalo.

§ 34. Za stalno nameščenje na meščanskih šolah se zahteva usposobljenostno izpričevalo za meščanske šole. To se dobi po najmanj triletnem praktičnem službovanju na javnih ali zasebnih učiliščih s pravico javnosti, in po dveletnem obisku vseučiliških pedagoških oddelkov kot meščanskošolskih tečajev. To izpričevalo izdaja vodstvo tečajev.

§ 35. (Odpade).

§ 36. (Odpade).

*) Službena pragmatika državnega učiteljstva. odst. 1 navedena zakona upravičeni do naslova profesor.

§ 37. V koliko se vračuni čas, v katerem je učna oseba poučno in vzgojno delovala na privatni ljudski ali meščanski šoli brez pravice javnosti, v dobo, ki je potrebna za pridobitev učne usposobljenosti, natančneje določijo odredbe.

§ 38. Pogoji, pod katerimi pridobe učno usposobljenost za splošne ljudske ali za meščanske šole kandidati, ki so učno usposobljeni za srednje šole ali dokažejo drugačno višjo izobrazbo, se določijo z odredbami. Stalno nameščenje takih kandidatov pa se izvrši šele po najmanj enoletni, zadovoljivi uporabi v ljudskošolski službi.

§ 39. Osebe, ki imajo učnospobnostno izpričevalo, a več kakor tri leta niso poučevale na nobeni javni ali s pravico javnosti opremljeni zasebni ljudski šoli, se morajo pri svojem stalnem nameščenju v javni šolski službi iznova podvreči izpitu. Iz posebno oziravrednih vzrokov jih deželna šolska oblast lahko tega oprostí.

§ 40. Učne osebe, ki imajo učnospobnostno izpričevalo za splošne ljudske šole, a se njihovo delovanje izkaže kot nezadostno, deželnošolska oblast lahko primora k zopetnemu pologanju učnospobnostnega izpita. Če se v tem slučaju tudi pri enkratnem ponavljanju izpita izkaže nezadostni izpitni izid, izgubi tudi prej pridobljeno učnospobnostno izpričevalo svojo vrednost in je odvisno od odločitve deželnošolske oblasti, ali naj se dovoli nadaljna uporaba v začasni lastnosti ali se izreče odstranitev iz šole.

§ 41. Za stalne šolske vodje (nadučitelje, ravnatelje) se namestijo lahko le take osebe, ki so pokazale za to svojo sposobnost s posebnim izpitom (voditeljski izpit). K temu izpitu se pripušča učne osebe, ki so več let popolnoma zadovoljivo službovale na javnih ali s pravico javnosti opremljenih ljudskih šolah.

Natančneje določbe izidejo naredbenim potom.

§ 42. Določbe o vršitvi dopolnilnih izpitov in o pridobitvi učne usposobljenosti v specialnih strokah v okviru ljudske šole, izidejo naredbenim potom.

III. Nadaljna

§ 43. Strokovno in znanstveno nadaljno učiteljsko izobrazbo podpirajo skupna posvetovanja in nadaljno izobraževalni tečaji, šolski listi in učiteljske knjižnice.

§ 44. V svrhu skupnega pogovora vseh pedagoških in administrativnih zadev ter nadaljne učiteljske izobrazbe se vrše na vseh dvo- in večrazrednih ljudskih in na meščanskih šolah vsak mesec posvetovanja učiteljskega osebja pod predsedstvom šolskega vodje (ravnatelja).

Ta posvetovanja morajo služiti zlasti tudi uvažanju v šolsko službo onih začasnih učnih moči, ki imajo le zrelostno izpričevalo.

§ 45. V vsakem šolskem okraju se vrše po potrebi, vendar ne več kot enkrat na leto, posvetovanja učiteljev ali dela učiteljstva pod predsedstvom okrajnega šolskega nadzornika v svrhu pogovarjanja vprašanj pouka in vzgoje (okrajna posvetovanja).

Vse stalno in začasno nameščene učne moči javnih ljudskih in meščanskih šol in učiteljskih, ki so pozvane k posvetovanju, so dolžni, se ga udeležiti. Za dušne pastirje, ki poučujejo veronauk, za veroučitelje teh šol, ki jih je kot take označila verska družba, in za učne osebe zasebnih ljudskih in meščanskih šol ter učiteljskih, je udeležba prostovoljna.

Volitve učiteljskih strokovnjakov za okrajne šolske svete se ne smejo vršiti med temi posvetovanji, pač pa po njih.

§ 46. V vsaki deželi se vrše vsako četrto leto pod predsedstvom deželnega šolskega nadzornika šolskega nadzornika skupščine odposlancev okrajnih posvetovanj o splošnih učnih in vzgojnih vprašanjih (deželna posvetovanja).

Iz ozirov primernosti se vrše namesto skupne skupščine vseh odposlancev tudi posvetovanja v skupinah.

§ 37. (Neizpremenjen).

§ 38. Se črtajo besede: »ali dokažejo drugačno višjo izobrazbo«.

Dostavek: »To leto se obravnava kakor poizkusno leto (§ 31., odst. 2.).«

§ 49. morajo pri svojem stalnem nameščenju v javni šolski službi iznova prebiti poizkusno leto (§ 31.).

§ 40. (Odpade).

§ 41. (Odpade).

§ 42. Izpiti za poučevanje na ljudskih in meščanskih šolah, kakor tudi specialni izpiti (§ 13.) so prosti vsake takse. Člane vseh izpraševalnih komisij za te izpite imenuje minister za bogočastje in uk za dobo 5 let ter prejemajo primerne plače iz državnih sredstev.

učiteljska izobrazba.

§ 43. (Ostane z vstavkom): ... in nadaljno izobraževalni tečaji, zlasti na vseučiliščih, ...

§ 44. (Neizpremenjeno).

Uvajanje onih začasnih ... izpričevalo, se vrši razven pri teh posvetovanjih zlasti v posameznih razredih od osebe do osebe.

§ 45. V vsakem šolskem okraju se vrše pod predsedstvom okrajnega šolskega nadzornika najmanj enkrat na leto posvetovanja vseh učiteljev v okraju v svrhu pogovarjanja poučnih in vzgojnih ter učiteljskih stanovskih vprašanj (okrajna posvetovanja).

Besede »ki so pozvane k posvetovanju« se črtajo.

Pri teh posvetovanjih se vrše tudi volitve učiteljskih zastopnikov v okrajni šolski svet in odposlancev k deželnim učiteljskim posvetovanjem.

§ 46. V vsaki deželi se vrše vsake štiri leta pod predsedstvom deželnega šolskega nadzornika skupna posvetovanja vseh odposlancev okrajnih učiteljskih konferenc v svrhu pogovarjanja skupnih poučnih in vzgojnih ter učiteljskih stanovskih vprašanj (deželna posvetovanja).

§ 46. a) Vsakih šest let se vrše pod predsedstvom predstojnika pedagoško-didaktičnega oddelka v ljudskošolskem oddelku ministrstva za bogočastje in uk, ločeno po narodnostih, posvetovanja odposlancev deželnih posvetovanj v svrhu pogo-

§ 47. V svrhu nadaljne učiteljske izobrazbe v pouku in vzgoji prirede po potrebi šolske oblasti tečaje.

Obisk takih tečajev je brezplačen.

K udeležbi takih tečajev deželna šolska oblast lahko primora učitelje.

Otvoritev zasebnih nadaljevalno izobraževalnih tečajev za učitelje je dopustna le z dovoljenjem deželne šolske oblasti.

§ 48. S posameznimi učiteljskimi v večjih mestih se stalno združijo taki pedagoško-metodni tečaji za nadaljno izobrazbo učiteljev na splošnih ljudskih šolah in za izobrazbo strokovnih učiteljev meščanskih šol (§ 12.). V zvezi s temi se lahko prirede naprave za omogočenje študija in eksperimentalnih raziskovanj na pedagoškem metodiškem torišču.

varjanja vseh državnih, ljudske šole tičočih se vprašanj (državno posvetovanje).

§ 46. b) Sklepi okrajnih, deželnih in državnih posvetovanj služijo šolskim oblastem kot podlaga za časni primerni razvoj ljudskega šolstva.

§ 46. c) Povračilo stroškov in dnevni obveznih udeležencev takih posvetovanj se uredi naredbenim potom.

§ 47. prirede šolske oblasti redne višje tečaje.

(Neizpremenjeno).

(Se črta; namesto tega): Za izobrazbo učiteljev na kmetijskih, obrtnih in trgovskih nadaljevalnih šolah se ustanove brezplačni učiteljski tečaji na zgledno urejenih poljedelskih in obrtnih šolah.

§ 48. Za nadaljno izobrazbo ljudsko- in meščanskošolskih učiteljev služijo sledeče naprave: a) pedagoške akademije in pedagoški vseučiliški seminarji kot učni in raziskovalni zavodi za človeški telesni in duševni razvoj;

b) obisk drugih visokih šol, katerih predavanja in seminarji se po potrebi razširijo s primernimi dopolnitvami pedagoških vseučiliških oddelkov (§ 12.) z ozirom na splošno in stanovsko učiteljsko izobrazbo;

c) ustanovitev zgledne šole — obsegajoče vse kategorije od otroškega vrtca do vstevši srednje šole — združene s pedagoškimi vseučiliškimi oddelki (§ 12.) v svrhu poglobitve stanovske izobrazbe učiteljev vseh šolskih kategorij;

č) v zvezi s pedagoškimi vseučiliškimi oddelki se ustanovi pedagoška osrednja knjižnica, na katero so priključene posamezne okrajne učiteljske knjižnice (§ 49.);

d) učne osebe, ki sodelujejo pri nadaljni učiteljski izobrazbi, prejemajo od države za svoje sodelovanje primerne remuneracije;

e) vsak učitelj dobi po petih letih praktičnega poučevanja dvomesečno dopust v svrhu študij;

f) posebno nadarjeni učitelji dobe večkratne študijske dopuste in študijske podpore;

g) v svrhu skupnih poučnih potovanj se izdajajo državne podpore;

h) za učitelje prosta vožnja po železnicah in parnikih v poučne svrhe;

i) podpiranje strokovnih društev iz državnih sredstev;

j) državna podpora, oziroma izdaja res izobraževalnih del, šolskih listov itd.

§ 49. (Neizpremenjeno z dostavkom): Ti odseki so v trajni zvezi z osrednjo knjižnico (§ 48. č). (Odpade).

IV. Končne

določbe.

§ 50. Kjer je v tem zakonu govor le o »učiteljskih«, je razumovati pod tem tudi ženska učiteljska.

§ 51. Ta zakon stopi v veljavo z začetkom šolskega leta po razglasitvi. Ministrstvu za bogočastje in uk pa ostane pridržano, da prelaga zaradi posebnih razmer v posameznih deželah začetek veljavnosti teh določb za največ osem let.

S trenutkom, ko stopi zakon v veljavo, odpadejo vse nasprotujoče določbe drugih zakonov, zlasti določbe III. in IV. odstavka zakona z dne 14. maja 1869., drž. zak. štev. 62, oziroma z dne 2. maja 1883., drž. zak. štev. 53, kakor tudi nasprotujoče določbe § 48., odst. 1. zakona z dne 28. julija 1917., drž. zak. štev. 319. Ta določba se ne dotika pravic onih vadniških učiteljev za nameščenje kot glavni učitelji, ki so učnospobni za meščanske šole do časa, ko stopi ta zakon v veljavo.

§ 52. Izvedba tega zakona in določitev potrebnih prehodnih odredb in izvajalnih določb je poverjena ministru za bogočastje in uk.

§ 50. (Neizpremenjeno).

.... za največ štiri leta.

(Odpadejo besede): »kakor tudi nasprotujoče določbe § 48., odst. 1. zakona z dne 28. julija 1917., drž. zak. štev. 319.«

§ 52. (Neizpremenjeno).

Pripomba: »Popotnik« prinese v svoji 4. številki razpravo o vladnih »Pojasnevalnih pripombah« k temu zakonskemu načrtu, na katero opozarjamo učiteljstvo, ker tvori nekako dopolnilo gornjim izvajanjem.

